

ست & پیر دست & خالی

سیب جان سلام، مجموعه شعری متشکل از ده شعر است به نام‌های مسجد ماه، نمره بیست، درخت چنار، موش خارجی، ذره‌بین، جوراب، سیب جان سلام، گل گل کشیدم، لنگه کفشم و پیوند.

ناصر کشاورز، معمولاً مخاطبانش را می‌شناسد. او می‌داند که دغدغه مخاطبانش چیست و کاملاً می‌تواند زاویه دید خود را با دریچه دید آنها تنظیم کند و با چشم آنها به موضوعات نگاه کند.

انتخاب وزن مناسب و ریتمیک، از علل موفقیت‌های شعر کودک و شاعران کودک است و وزن همیشه می‌تواند یکی از عناصر کارساز شعر کودک به‌شمار برود. وزن در شعر کودک، هر اندازه که کوتاه‌تر و آهنگین‌تر باشد، کودک زودتر می‌تواند پیام شعر را بگیرد و با آن ارتباط ایجاد کند؛ زیرا وزن کوتاه و شاد، کودک را به شنیدن ادامه شعر ترغیب می‌کند.

مخاطبان مجموعه شعر سیب جان سلام، کودکان گروه سنی ب هستند. قسمت‌هایی از اولین شعر این مجموعه را که نام آن مسجد ما است، می‌خوانیم: در میان کوچه ما

مسجدی خوب و قدیمی‌ست

جای خوب و باصفایی‌ست

ساده است اما صمیمی‌ست

اگرچه وزن در این شعر، از ضرب‌آهنگ خاصی برخوردار است، بیشتر می‌تواند مورد استفاده گروه‌های سنی ج و د قرار گیرد تا گروه سنی ب البته، انتخاب موضوع توسط شاعر، بسیار به‌جا و مطلوب است؛ به شرط این که به خصوصیات بیشتری از موضوعی مثل مسجد پرداخته می‌شد. در این صورت، هم شعری زیبا به دست می‌آید و هم بار آموزشی آن بیشتر می‌شد و مخاطب، ضمن لذت بردن از یک شعر زیبا، شناخت بیشتری از موضوع پیدا می‌کرد.

ادامه شعر چنین است:

در حیاط کوچک آن

یک درخت پیر گردوست

توی قاب حوض کاشی

عکس صاف و رنگی اوست

بچه‌های کوچه جمعند

دور حوض آب گاهی

بچه‌ها دارند هر یک

توی آن یک دانه ماهی

توی این مسجد همیشه

حرف ما از مهربانی‌ست

جای خوب آشتی‌هاست

کینه توی قلب ما نیست

تصاویر استفاده شده در این شعر، برای همه مساجد کاربرد ندارد. به زبانی ساده‌تر، مسجد جایی نیست که در آن حتماً باید حوض پر از ماهی وجود داشته باشد.

○ رودابه حمزه‌ای

○ عنوان کتاب: سیب جان سلام

○ شاعر: ناصر کشاورز

○ تصویرگر: مهشید مهاجر

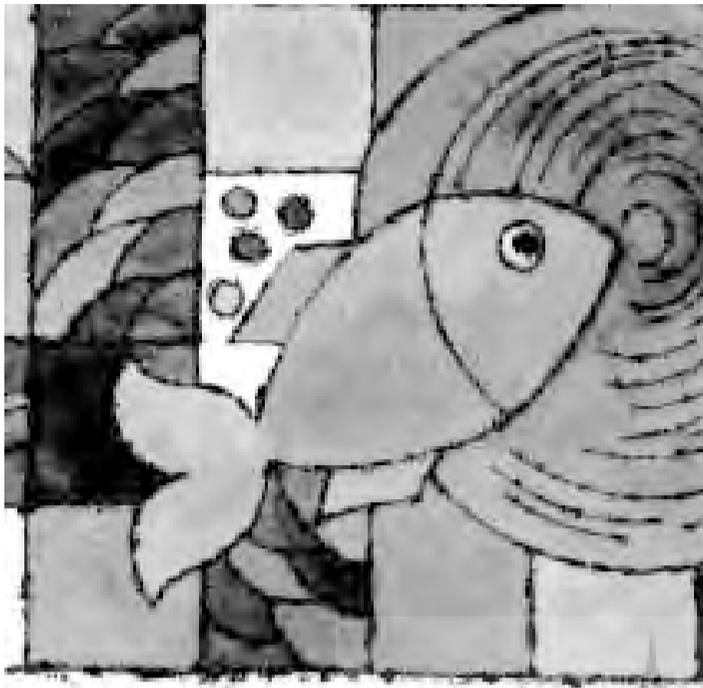
○ ناشر: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان

○ نوبت چاپ: اول - ۱۳۷۸

○ شمارگان: ۳۵۰۰۰ نسخه

○ تعداد صفحات: ۲۸ صفحه

○ بها: ۱۸۰ تومان

احساس می‌شود که شاعر، هر لحظه خود را از موضوع دورتر می‌بیند. این که مسجد جای آشتی‌هاست، برای ما بزرگسالان قابل درک است، ولی برای کودکان دوم و سوم دبستانی، سؤال‌برانگیز می‌نماید. در این شعر، اگر ما به جای مسجد، از مکانی دیگر استفاده کنیم، به شعر هیچ لطمه‌ای وارد نخواهد شد؛ جاهایی مثل پارک، خانه و... به این شکل:

در میان کوچه ما
خانه‌ای خوب و قدیمی است

... و

یکی از اهداف سرودن برای کودکان گروه سنی ب که همانا جنبه آموزشی آن است، کاملاً در این شعر نادیده گرفته شده است. در شعر جوراب که با وزن مناسب و آهنگین سروده شده، هدف شاعر از پرداختن به موضوع به خوبی مشخص است. آرایه‌های ادبی زیبا و کلمات، همه مناسب و ساده انتخاب شده‌اند. جنبه‌های آموزشی شعر برای کودک، باید به نوعی باشد که پیام اصلی، در لفافه موضوع، ریتم و تصاویر مختلفی که توسط شاعر ارائه می‌شود، مخفی بماند و کودک، ناخودآگاه پیام را دریافت کند. شاعر در این شعر، بسیار موفق عمل کرده است.

یک چیز تازه
فهمیده‌ام من
کاری ندارد
جوراب شستن
من شستم آن را
امروز با دست

چون مادر من
کارش زیاد است

در شعر موش خارجی، شاعر به همان اندازه که می‌کوشد قافیه‌های جدیدی خلق کند، از وزن غافل شده که به نمونه‌هایی از آن اشاره می‌کنیم:

اصلاً نمی‌شود خواند
آن موش چی نوشته
آن جمله سخت سخت است
چون خارجی نوشته

و

ای کاش فارسی بود
این موش شاد و خندان
آن وقت جمله‌اش را
می‌شد بخوانم آسان

همان‌قدر که قافیه‌های چی و خارجی، زیبا و بدیع به نظر می‌رسد، سکنه وزنی در مصرع «ای کاش فارسی بود»، ذهن خواننده را آشفته می‌سازد. البته، این مصرع به تنهایی، سکنه وزنی ندارد، ولی وقتی در کنار مصرع‌های دیگر شعر قرار گیرد، این سکنه نمود پیدا می‌کند. اگر بخواهیم این مصرع را با وزن قسمت‌های دیگر شعر بخوانیم، حتماً باید کلمه «فارسی» به صورت «فاره‌سی» بخوانیم. نکته دیگری که می‌توان به آن اشاره کرد، این است که استفاده از تصاویر شاد و ملموس، به تنهایی نمی‌تواند دسترسی کودک را به دریافت موضوع بیشتر کند. چنان‌که در شعر پیوند شاهد این نکته هستیم. عروسی کردن درخت پرتغال با خانم نارنج، لطیف و درعین حال خوشحال‌کننده است، ولی دست به دست دادن آنها به وسیله باغبان و جشن عقدی که در آخر اسفندماه، همزمان با موسم پیوند انجام می‌گیرد، کودک را دچار نوعی سردرگمی خواهد کرد. بدون شک، کودک پس از خواندن این شعر، گمان می‌برد که پیوند درختان، به وسیله قطع یک درخت و بستن آن به درختی دیگر انجام خواهد شد.

